

نووگورود

در میان شهرهای اتحاد شوروی، آثار معماری و نقاشی‌های دیواری روسی متعلق به سده‌های یازده تا هفده میلادی بیش از همه در نووگورود محفوظ مانده است. و با آن که نووگورود اکنون شهر بزرگ مدرنی بشمار میرود و مرکز استان است، درباره آن به حق گفته میشود که در حکم مرزه میباشد.

آغاز بنای نووگورود میان دود و مه افسانه‌هایی که در کتابهای شرح وقایع سده‌های یازده و دوازده آمده‌گم میگردد. کاوش‌های باستانشناسی تاکنون قشر‌هایی را از زیر خاک بیرون آورده‌اند که کهن‌ترین آن مربوط به پایان قرن نهم میلادی است. کرجه‌هایی با کف تخته پوش و همچنین بقایای بسیاری از خانه‌های چوبی و کارگاه‌های کوزه‌گری و سراجی و جواهر سازی زیر قشر ضخیم خاک پیدا شده‌اند.

نووگورود در هر دو کناره رود ولخوف بر سر راهی که اقوام وارک را به یونانیان مربوط میساخت واقع است. شهر خیلی زود بصورت يك مرکز بزرگ بازرگانی و پیشه‌وری اروپای خاوری درآمد و با روم شرقی و کی‌یف و شهرهای اروپای باختری به داد و ستد پرداخت. جنگلهای انبوه و باتلاق‌های پهناور دسترسی دشمنان را بدان سخت دشوار مینمود. از همین رو بود که «قلمرو بزرگ نووگورود»، و این نامی است که در قدیم بدان میدادند، بدست مغولان که سرزمین‌های روس را در قرن سیزدهم میلادی سیل آسا فرا گرفتند نیفتاد. امواج لشکرهای مهاجم تاتار در پای دیوارهای شهر، که حدود متصرفات آن در سمت خاور تا کوه‌های اررال و در جهت شمال تا اقیانوس منجمد ادامه مییافت، متوقف گردید. در سده‌های سیزده و چهارده میلادی نووگورود بصورت یکی از دژهای درسیه در برابر مهاجمان سوئدی و ژرمنی درآمد.

بناهای قدیمی نووگورود بنحو استثنائی جالب توجه میباشد. ظاهر ساده و عبوس و زیب و آرایش توأم با خویشنداری فراوان شان را

نمای جنوب شرقی کلیسای بزرك سنت صوفی

تنها میتوان با بناهای باستانی پسکوف مقایسه کرد، اما از نظر بزرگی و شکوه برتری کاملی بر آن‌ها دارند. دیوارهای کلیساها و برجهای نووگورود که با سنگ‌های بزرگ تراشیده یا با تخته سنگهای هموار ساخته و با قشر گچ پوشانده شده است بادیوارهای صاف ساختمان‌های جدید تناقص دارد.

بنای کرملین (ارک) مرکز شهر بشما می‌رود و هسته تاریخی آن نیز هست. دیوارهای ستبر کنگره دار که برجهای قطور بر استحکامش می‌افزاید خصلت ویژه‌ای به شهر می‌بخشد. خندق عمیقی که اکنون تقریباً پر شده بیاد می‌آورد که این شهر در زمان‌های گذشته دزی تسخیرناپذیر بوده است.

معمد دمیتری سولونسکی (۱۳۸۱ - ۱۴۶۳)

کلیسای سنت صوفی، کهن‌ترین بنای شهر، در داخل محوطه کرملین قرار دارد. این کلیسا که طی سالهای ۱۰۴۵ تا ۱۰۵۰ میلادی ساخته شده است مظهر افتخار و قدرت و استقلال جمهوری آزادبویار (۱) های نووگورود بود.

ظاهر پرشکوه و در عین حال ساده و عبوس سنت صوفی و عدم تقارن ساختمان مستحکم آن موجب شگفتی می‌گردد. گنبد وسطی آن که روکش طلا دارد از میان پنج گنبد دیگری که آن را در میان گرفته‌اند متمایز است.

۱ - اشراف و زمین داران روسیه کهن

ین کلاه خود زرین که از تابش آفتاب میدرخشد از دور دیده میشود و در روزگار گذشته همچون برج راه‌نمای دریایی به کشتی‌هائی که روی دریاچه ایلمن در حرکت بودند امکان میداد که دهانه رود ولخوف را میان نیزارها بیابند و خط سیر درست را در جهت نووگورود در پیش گیرند.

در دوازدهم غربی کلیسای سنت صوفی، درهائی را میتوان دید که لت‌های آن از تخته‌های مفرغی کنده کاری شده است. این درها غنیمتی است که در پیروزی نووگورود بردن سوئدی سیگتونا در پایان قرن سیزدهم بدست آمده و سپس فلزکاری بنام آورام آن‌ها را در کلیسا کار گذاشته و تصویر خود را روی یکی از قطعات مفرغ نگاشته است.

در کرانه مقابل رود ولخوف بخش بازرگانی شهر قرار دارد و همچنین کاخ یاروسلاو، شاهزاده‌ای که در کتابهای وقایع‌نگاری آغاز قرن سیزدهم از او سخن رفته است. در این بخش شهر بناهای بسیار از قرن‌های دوازدهم و سیزدهم میلادی باقی است که بسیار جالب میباشد.

همچنین در جنوب کاخ یاروسلاو کلیسایی است بنام اسپاسیره - اوبرازنیه که نه تنها بعلت معماری سبک کلاسیک نو و گورودی خود و آرایش بدیع دیوارهای بیرونی شهرت دارد، بلکه بویژه از آن جهت سخت مورد توجه است که نقاشی‌های دیواری آن را توفان یونانی، نقاشی اهل بوزنطیه، در ۱۲۷۸ میلادی کشیده است. این نقاشی‌های دیواری از لحاظ چیره‌دستی طرح و بکار گرفتن سنت‌های شمالی سازی مذهبی و تهور در کمپوزیسیون و بدیع بودن رنگ‌مایه‌شگفتی میباشد. توفان یونانی همچنین نقاشی‌هائی در گالاتا و نیژنی نووگورود و قسطنطنیه و مسکو پرداخته بود. زلی نقاشی‌های دیواری شگرف او تنها در همین کلیساست که محفوظ مانده است.

کمی دورتر از آنجا، باروی کهن شهر که یادگار قرن دوازدهم میلادی است هنوز برپاست و از فراز آن منظره باشکوهی از شهر و اطراف آن میتوان دید. این بارو که آثاری از برجهای آن پیداست گرد شهر کهنه را فرا گرفته است و حدود آن را معین میدارد.

آثار معماری نووگورود اگر تا به امروز محفوظ مانده از آن رو است که پس از جنگ دوم جهانی کارهای عظیمی برای مرمت آن‌ها صورت گرفته است. شهر در ۱۹۴۵ ویرانه‌ای بیش نبود و جز استخوان بندی بناهای خراب و تل‌های سنگ و آوار چیزی در آن دیده نمیشد. کلیسای اسپاسیره اوبرازنیه که دیوارهای آن به نقاشی‌های توفان یونانی آراسته بود چنان آسیب دیده بود که به کمترین تکانی بیم آن بیرفت که فرو ریزد. کلیسای نهره دیتساکه در سراسر جهان بخاطر نقاشی‌های دیواری منحصر به فرد سده دوازدهم خود شهرت داشت ویران گشته بود. دیوارهای سنت صوفی را ترك‌های عمیق شیار میکرد، دیوارهای ارك شهر (اکرملین) سخت آسیب دیده بود. امروزه سقف‌ها و دیوارها، گنبد‌ها و بامهای این بناهای باستانی بدقت تعمیر یا از نو ساخته شده و نقاشی

های دیواری مرمت گردیده است .

شهرت نووگورود تنها برای آثار معماریش نیست . موزه شهر دارای مجموعه نقیسی از شمایل های مذهبی مکتب نووگورود و پرده های کار نقاشان روسی قرن نوزدهم میباشد . همچنین اشیائی را که ضمن کاوش های باستانشناسی کشف شده اند میتوان در آنجا دید ، از آن جمله «نامه های روی پوست درخت غان» را میتوان نام برد که مجموعه ای است از نامه ها و مدارک و اسناد مربوط به سده های یازده تا پانزده میلادی . از سال ۱۹۵۱ تاکنون بیش از چهار صد قطعه از این اسناد گردآوری شده

کلیسای اسپاسایره اوبراژنیه

است و دانشمندان به کمک آن ها توانسته اند منظره زندگی روزمره مردم ساده شهر را در چنان روزگار کهن ترسیم کنند . نامه های روی پوست درخت غان نشان میدهند که شماره نسبی کسانی که در نووگورود خواندن و نوشتن میدانسته اند چقدر زیاد بوده است .

گذشته از آنچه یاد کرده شد ، نووگورود باز بسا آثار پرشکوه فرهنگ روسی را در بر دارد که برשמردن آن ها در چنین مقاله کوتاهی امکان پذیر نیست و شوق دیدار این آثار نه تنها خبرگان و کارشناسان بلکه گروه بسیاری از جهانگردان را هر روزه به نووگورود میکشاند .